

Beste lezers,

Gestel heeft 75 jaar bevrijding gevierd met een prachtige manifestatie op zondag 20 oktober op het Meanderplein en op woensdag 23 oktober zijn er kransen gelegd bij het monument bij de Michaelkerk en bij De Beemden.

Nu is alle aandacht gericht op de expositie **Vrijheid Achter Prikkeldraad** in de Beekvliet-boerderij van februari t/m mei 2020. Een project van onze vereniging in samenwerking met Stichting Gedenkplaats Haaren, Stichting Gijzelaars Beekvliet - Haaren en Gemeente Sint-Michielsgestel. Om alles tijdig gereed te hebben doet het bestuur een dringend verzoek op de leden om handjes, hulp of hand- en spandiensten in januari/februari en vrijwilligerswerk als gastheren/vrouwen tijdens de expositie.

VRIJHEID ACHTER PRIKKELDRAAD

Het verhaal van de gijzelaars (1942-1944)
Beekvliet, Haaren en Ruwenberg

uitgave
Heemkundevereniging
De Heerlijkheid Herlaar

secretariaat
F. Cooijmans
Schijndelseweg 3
5271BK Sint-Michielsgestel

opening heemruimte Meander
dinsdag van 19.30-21.00 uur
eerste woensdag van de
maand: 14.00-16.00 uur.
Uitsluitend op afspraak:
Frans Cooijmans
(073 5514359)

redactie
Sjef van Hulst
Jan Spit
Robert van Erp
Frans Cooijmans
Jef van Veldhoven

kopij via e-mail
heem-info@ziggo.nl

kopij volgende nieuwsbrief
inleveren uiterlijk 3 feb. 2020

‘Broederlijk zaten ze tijdens de oorlog bijeen in Sint-Michielsgestel, de bestuurders en intellectuelen van Nederland. Ze hadden het er goed, prettig zelfs – alleen konden ze ieder ogenblik als gijzelaar worden geëxecuteerd.’

“Andere Tijden” TV-programma over de Nederlandse elite in de Tweede Wereldoorlog

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zaten kopstukken van ons land onschuldig gevangen in Beekvliet, Haaren en De Ruwenberg. Zo’n 460 wetenschappers, schrijvers, musici, geestelijken en politici werden op 4 mei 1942 van hun bed gelicht en geïnterneerd in kleinseminarie Beekvliet. Al eerder waren gijzelaars opgesloten in het grootseminarie Haaren, later zouden ook nog gijzelaars in internaat De Ruwenberg worden geïnterneerd.

De gegijzelden dienden als ‘borg’: de Duitsers gingen ervan uit het Nederlandse verzet onder controle te kunnen houden door deze kopstukken van de Nederlandse samenleving gevangen te zetten. Bij daden van verzet zou de samenleving in het hart getroffen worden door juist deze intellectuelen te fusilleren. Dit is op 15 augustus 1942 ook daadwerkelijk gebeurd. Na een bomaanslag op een Duitse trein in Rotterdam werden drie gijzelaars uit Kamp Sint-Michielsgestel en 2 gijzelaars uit Kamp Haaren als represaille geëxecuteerd. De executies hadden in de samenleving niet het door de Duitsers gewenste effect: de Nederlandse bevolking reageerde verontwaardigd en werd juist gesterkt in de idee dat verzet noodzakelijk was. Dit gevoel werd nog sterker nadat op 16 oktober 1942 nog eens 15 personen werden gefusilleerd, waarbij 1 gijzelaar uit Beekvliet en 2 gijzelaars uit Kamp Haaren.

Voor de gegijzelden betekende het dat zij voortdurend in angst leefden; je wist nooit wie de volgende zou zijn en wanneer.

Het dagelijkse leven van de gegijzelden in onvrijheid en ver van huis en haard werd mede getekend door de voortdurende angst voor represailles. Toch was het geen gevangenisregime: er was geen verplichte arbeid, er was ruim voldoende te eten en binnen de muren van het kamp was er een behoorlijke mate van vrijheid. In het verzuilde Nederland bevonden mannen van verschillende zuilen zich op deze manier noodgedwongen in elkaars gezelschap. Ze organiseerden discussieavonden, sport-evenementen, concerten en allerlei cursussen. Hierdoor ontstond wederzijds begrip, bloeiden vriendschappen op en ontstegen de op Beekvliet gemaakte plannen voor de toekomst de bestaande zuilen.

Vrijheid achter prikkeldraad is enerzijds het verhaal van verbroedering en vriendschap die konden ontstaan ondanks de dagelijkse dreiging. Anderzijds staat het verhaal symbool voor het overbruggen van verschillen, leidend tot eenheid en verbondenheid in het hele land. De geschiedenis van gijzelingen en de diepere betekenis van vrijheid (achter prikkeldraad) is daarmee nu nog steeds actueel en relevant.

Doelstelling

We willen ervoor zorgen dat het verhaal van Beekvliet, Haaren en De Ruwenberg als gijzelaarskampen blijft leven. De Stichting Gijzelaars Beekvliet – Haaren houdt nog steeds de herdenking van de gefusilleerden op 15 augustus in de bossen van Gorp en Rovert bij Goirle en de gefusilleerden in Woudenberg op 16 oktober in ere. Samen met Gedenkplaats Haaren en de nazaten van de gijzelaars, verenigd in de Stichting Gijzelaars Beekvliet - Haaren, kwamen we tot de conclusie dat er naast het herdenken van de fusillade, de afgelopen decennia afnemende aandacht is voor het thema: Gijzeling en Vrijheid. We willen ons sterk maken voor herdenken van en stilstaan bij de gijzelaarsdrama's van WOII. Samen met de nazaten, nu er vrijwel geen gijzelaars van toen meer in leven zijn, willen we het herdenken ook met het vieren van Honderd Jaar Vrijheid effectueren.

Locatie

In en om de Beekvliet-boerderij, voorheen deel uitmakend van het grote complex van het kleinseminarie, nemen we de bezoekers mee in het verhaal en laten we hen ervaren hoe het er destijds aan toging in het Kamp Sint-Michielsgestel.

Thema's

In de *Vrijheid Achter Prikkelraad-Experience*, kortweg VAP-Ex, ervaren de bezoekers met beeld en geluid hoe het er destijds aan toeging in het Kamp Sint-Michielsgestel. We laten de dreiging en de angst voelen die de gijzelaars voortdurend boven het hoofd hing. De VAP-Ex wordt ingedeeld in verschillende thema's die allemaal een eigen sfeer oproepen. Zo is er bijvoorbeeld een gijzelaars-chambrette nagebouwd, waarin de bezoeker de intensiteit van dreiging en angst zelf kan ervaren. Om het 'normale' dagelijkse leven goed in beeld te brengen en te laten ervaren, kan men een kijkje nemen in de eetzaal, waar de bezoeker een impressie krijgt van de dagelijkse beslommeringen van deze mannengemeenschap en hun worsteling met de voor hen wat ongewone huishoudelijke taken.

Naast de maquettes en de digitale presentaties van de plattegronden, willen we de bezoekers een impressie geven van wat de gijzelaars ervoeren. We zullen hen meenemen op onze digitale rondleiding door de oude gebouwen van het grote seminarie. Een fysieke rondleiding door de tuinen van Beekvliet verschaft de bezoeker een intiem inkijkje in een stukje gevoelsleven van de gijzelaars: alleen op de bankjes in deze tuinen konden de gijzelaars vrijuit informatie uitwisselen – ze werden 'geruchtenbank' genoemd. De gijzelaars hebben in deze tuinen gebruik kunnen maken van voetbalvelden; bijzonder is dat de gijzelaars hun eigen tennisbaan hebben aangelegd.

Naast deze vorm van vrijetijdsbesteding was er enerzijds de behoefte om verveling tegen te gaan en anderzijds om actief te blijven in het eigen vak, beroep of functie. Zo ontstond de Beekvliet Volksuniversiteit, waar hoogleraren en docenten op hun vakgebied colleges en lessen verzorgden en waar gelijkgestemden bij elkaar kwamen om over hun vak of hun regio te spreken. Ook vond er een uitgebreid programma van lezingen, toneel, cabaret en muziekuitvoeringen plaats. In de nagebouwde aula wordt dit programma aanschouwelijk gemaakt.

St. Michielsgestel, Seminarie „Beekvliet”, Eetzaal

Politici konden hierop niet achterblijven, van daaruit is de zogenaamde Geest van Gestel ontstaan: een gewenste ontzuiling van het politieke landschap voor na de oorlog. Die ontzuiling is er niet gekomen, wel vervulden belangrijke kopstukken uit die Beekvliettijd na de oorlog hoge functies binnen het politieke bestel van Nederland. De oprichting van de PvdA was een uitvloeisel van de Beekvlietgesprekken. De VAP-Ex schenkt ook aandacht door middel van de deelexpositie 'Het Gezicht van Gestel', het

boekwerk van Yve de Vries. De portretten van gijzelaars, geschilderd door mede-gijzelaar Karel van Veen, leveren een beeld van deze politieke kopstukken. Op basis van dit boek heeft er een expositie plaatsgevonden in het Noordbrabants Museum. Een deel van deze expositie zal te zien zijn tijdens deze *Vrijheid Achter Prikkelraad – Experience*.

Cultureel programma, lezingen en muziek

Gebaseerd op teksten, verhalen, composities en uitvoeringen uit deze gijzelaarsperiode wordt er een cultureel programma samengesteld. Dit programma wordt deels in de daarvoor ontworpen

ontvangst- en presentatieruimte in de Beekvliet-boerderij, deels op andere locaties in de Gemeente Sint-Michielsgestel uitgevoerd.

Plan van Aanpak

De deskundigen rondom de geschiedenis van Beekvliet hebben allereerst de parels benoemd die interessant zijn om uit te werken in de *Vrijheid Achter Prikkelraad-Experience*. Dit deden ze aan de hand van de documenten en materialen die in bezit zijn van Gedenkplaats Haaren, de Heerlijkheid Herlaar, de schrijfster Yve de Vries en de Stichting Gijzelaars Beekvliet – Haaren. Vervolgens is besproken hoe dit alles in de VAP-Ex naar voren gebracht kan worden, hieruit vloeiden de thema's voort zoals hierboven gemeld. De indeling van de Beekvliet-boerderij was een belangrijk gegeven bij het vormgeven van de expositie. Bij de huidige verdere uitwerking van expositie en programma zijn naast scholen ook de lokale verenigingen betrokken. De Natuurgroep Gestel levert een bijdrage voor de buiteninrichting, toneelverenigingen en muziekgezelschappen leveren bijdragen in het culturele programma.

Scholen en Educatie

We gaan scholen en grote aantallen leerlingen actief betrekken bij de geschiedschrijving van deze bijzondere episode uit de Tweede Wereldoorlog, toegespitst op interesse-, opleidings- en ontwikkelingsniveau. Leerlingen van het Gymnasium Beekvliet (rechtsoptvolger van het kleinseminarie Beekvliet) gaan aan de slag met werkstukken over thema's als gijzeling en vrijheidsberoving. Ook gaan zij in het kader van hun maatschappelijke stage de rondleidingen verzorgen voor basisschoolleerlingen. Deze bezoeken de expositie, ze verkennen onder begeleiding het historische terrein van het landgoed en zullen op deze manier worden ondergedompeld in de VAP-Ex.

Leerlingen van het ELDE-College gaan actief meebouwen aan de gijzelaars-chambrettes (slaapkamers) in de expositieruimte van de Beekvliet-boerderij. In het kader van hun digitale communicatie-opleiding zullen leerlingen de PowerPoint-presentatie met een digitale wandeling door het oude seminarie-gijzelaarskamp omzetten in een touch screen-presentatie.

De expositie *Vrijheid Achter Prikkelraad-Experience* wordt hiermee een interactieve, creatieve en uitnodigende ervaring voor alle doelgroepen.

